

Р.Ю. Юречко

Національний природний парк "Північне Поділля"

с. Золочівка, Золочівський район, Львівська область, 80743 Україна

e-mail: yurechko1994@gmail.com

<https://doi.org/10.53904/1682-2374/2019-21/66>

ДОПОВНЕННЯ ДО ПОШИРЕННЯ *ERECHTITES HIERACIFOLIA* (L.) RAF. EX DC. (ASTERACEAE) У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Erechtites hieracifolia, локалітет, адвентивний вид, лісові зруби

ДОПОВНЕННЯ ДО ПОШИРЕННЯ *ERECHTITES HIERACIFOLIA* (L.) RAF. EX DC. (ASTERACEAE) У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ. Р.Ю. Юречко. – Представлена інформація щодо збільшення ареалу *Erechtites hieracifolia* (L.) Raf. ex DC. у Львівській області. Усі охарактеризовані локалітети виявлені протягом 2016–2018 рр. Подано географічні координати місцезростань, чисельність особин, тип лісорослинних умов.

ДОПОЛНЕНИЕ К РАСПРОСТРАНЕНИЮ *ERECHTITES HIERACIFOLIA* (L.) RAF. EX DC. (ASTERACEAE) ВО ЛЬВОВСКОЙ ОБЛАСТИ. Р.Ю. Юречко. – Представлена информация об увеличении ареала *Erechtites hieracifolia* (L.) Raf. ex DC. во Львовской области. Все охарактеризованные локалитеты обнаружены в течение 2016–2018 гг. Приведены географические координаты местопроизрастаний, численность особей, тип лесорастительных условий.

MATERIAL FOR DISTRIBUTION OF *ERECHTITES HIERACIFOLIA* (L.) RAF. EX DC. (ASTERACEAE) IN LVIV REGION. R.Yu. Yurechko. – Data on the increase of an area of *Erechtites hieracifolia* (L.) Raf. ex DC. in Lviv region are reported. All characterized localities are found during 2016–2018. Geographical coordinates, number of individuals, type of current forest conditions are given.

Erechtites hieracifolia (L.) Raf. ex DC. – рослина адвентивної фракції флори України, що проявляє здатність до експансії, поширюється як природним шляхом, так і з допомогою людини. Вид уже проник в природні екосистеми і конкурує з автохтонними рослинами.

Батьківщиною *E. hieracifolia* є Північна Америка. Ця рослина є однорічником, терофітом, мезофітом, геліофітом, ксенофітом, епекофітом (Протопопова та ін., 2016). В Україні зафіксований у 1911 р. у м. Мукачево на Закарпатті (Csiszar, 1911). Проблема розширення ареалу *E. hieracifolia* в Україні протягом останніх десятиліть розглядалась в ряді публікацій (Орлов, Якушенко, 2011; Тарасевич, Орлов, 2013; Протопопова та ін., 2016; Токарюк, Чорней, Буджак, 2017; Celka et al., 2017). Згідно з опублікованою інформацією вид уже відомий в шістьох областях України: Житомирській, Закарпатській, Івано-Франківській, Львівській, Рівненській, Чернівецькій. Загалом, ці локалітети виду можна згрупувати у два райони поширення – Закарпатсько-Прикарпатський та Правобережнополіський (Орлов, Якушенко, 2011). *E. hieracifolia* занесений до Переліку інвазійних видів рослин Закарпатської області (Про затвердження ..., 2017). У Львівській області вид виявлений у 1993 р. в Жидачівському районі на зрубі в буковому лісі (Кузярін, 2009).

Матеріал та методика дослідження

Матеріалом служать результати спеціальних обстежень лісових масивів у Золочівському, Бродівському та Перемишлянському районах з пошуком локалітетів *E. hieracifolia*. Обстеження проводилось маршрутним методом. Тип лісорослинних умов подано за едафічною сіткою Алексєєва-Погребняка (Погребняк, 1955).

Результати дослідження та обговорення

Протягом 2016–2018 рр. виявлено десять локалітетів *E. hieracifolia*.

Локалітет в околицях с. Підгірці, Бродівський р-н (Сасівське лісництво ДП "Золочівське лісове господарство", квартал 28, виділ 10 – 49°54'32.81"N, 24°59'18.37"E). Виявлено 07.10.2016 (Баточенко, Юречко, 2018) у вологій бучині (D₃). У сусідньому 29 кварталі була

виконана суцільна рубка, а на території локалітету *E. hieracifolia* – санітарна рубка догляду. Популяція нараховувала кілька десятків особин висотою 0,1–1,5 м. При повторному обстеженні локалітету 21.10. 2018 чисельність становила не менше 50 особин.

Локалітет в околицях с. Хомець, Золочівський р-н (Сасівське лісництво ДП "Золочівське лісове господарство", квартал 4, виділи 36–39 – 49°53'44.56"N, 24°56'51.08"E). Виявлено 31.10.2018 на вирубці та на узліссі свіжого складного субору (С₃, в першому ярусі росте сосна I^a бонітету). Суцільна рубка була проведена у 2011–2012 рр. *E. hieracifolia* росте масово, наявні ділянки з суцільним проективним покриттям, висота особин – 0,1–1,9 м.

Локалітет в околицях с. Романів, Перемишлянський р-н (49°42'08.41"N, 24°21'42.24"E), на лісовій дорозі при підйомі на гору Лиса; виявили 29.08. 2018 Р.Ю. Юречко та В.М. Баточенко, визначив вид Р.Ю. Юречко. Гербарний зразок із цього локалітету передано у фонди гербарію Національного ботанічного саду ім. М.М. Гришка НАН України (КВНА). Тип лісорослинних умов – волога бучина (D₃). Чисельність особин *E. hieracifolia* в даній популяції – кілька десятків. Висота рослин 0,3–1 м.

Локалітет в околицях с. Трудовач, Золочівський р-н (Словітське лісництво ДП "Золочівське лісове господарство", квартал 8, виділи 1, 3 – 49°45'57.93"N, 24°40'04.96"E). Виявлено 05.10.2018 на зрубі та узліссі свіжої бучини (D₂, бук I класу бонітету). Суцільна рубка була проведена у 2014–2016 рр. Популяція нараховувала не менше 20 особин, висотою 0,1–0,8 м.

Локалітет в околицях с. Єлиховичі, Золочівський р-н (Зозулівське лісництво ДП "Золочівське лісове господарство", квартал 3, виділи 6, 13, 14 – 49°51'04.69"N, 24°55'48.68"E). Виявлено 27.10.2018. Популяція складається з кількох локусів, розташованих на відокремлених один від одного зрубів свіжого субору (B₂) та свіжому сугрудку (C₂), на яких була суцільна рубка у 2011–2017 рр. Загалом не менше 100 особин, висотою 0,1–1,5 м. Частина особин росте на узліссях соснового лісу (насадження I класу бонітету). Зауважимо, що окремі особини трапляються на ґрунті від вивернутих коренів дерев.

Локалітет в околицях с. Єлиховичі, Золочівський р-н (Зозулівське лісництво ДП "Золочівське лісове господарство", квартал 3, виділи 3, 10, 27 – 49°50'59.53"N, 24°55'26.71"E). Виявлено 03.11.2018 на узліссі та зрубі свіжого субору (B₂). Суцільна рубка була проведена у 2008–2009 рр., після чого посаджена сосна. *E. hieracifolia* росте масово, наявні ділянки з суцільним проективним покриттям, висота особин – 0,1–2 м.

Локалітет в околицях с. Зозулі, Золочівський р-н (Зозулівське лісництво ДП "Золочівське лісове господарство", квартал 33, виділи 12, 30 – 49°49'06.03"N, 24°57'40.37"E). Виявлено 31.10.2018 на зрубі соснового насадження B₂. Загалом кілька десятків особин висотою 0,2–1 м у виділі 30, де була суцільна рубка в 2015–2016 рр. Дві особини висотою 0,5 м росли у виділі 12 (сосновий ліс B₂, дерева I^a класу бонітету) в протипожежній канаві. На території виділу виконана вибіркова санітарна рубка у 2011 р.

Локалітет в околицях с. Гончарівка, Золочівський р-н (Білокамінське лісництво ДП "Золочівське лісове господарство", квартал 55, виділи 5, 26 – 49°52'57.48"N, 24°48'14.70"E). Виявлено 05.11.2018 на зрубів соснового лісу B₂ та C₄. Суцільна рубка виконана у 2014–2017 рр. Популяція складається з кількох локусів, розташованих на відокремлених один від одного зрубів. Загалом не менше 50 особин висотою 0,3–1,7 м.

Локалітет в околицях с. Почапи, Золочівський р-н (Білокамінське лісництво ДП "Золочівське лісове господарство", квартал 56, виділ 25 – 49°52'03.16"N, 24°49'14.55"E) Виявлено *E. hieracifolia* 05.11.2018 на зрубі вільхового лісу C₄. Суцільна рубка проведена в 2013–2015 рр. Популяція нараховувала не менше 50 особин, висотою 0,3–1,6 м.

Також одна особина *E. hieracifolia* спостерігалась у стадії цвітіння 26.08.2017 під пологом старих широколистяних дерев на Личаківському кладовищі у Львові (Баточенко, Юречко, 2018).

Висновки

Дев'ять локалітетів *E. hieracifolia*, згаданих вище, приурочені до лісових деревостанів, які змінені людською діяльністю. Вид активно розповсюджується на зрубів після суцільних та санітарних рубок та їх узліссях. Припускаємо, що *E. hieracifolia* поширюється з одного зрубів на інший за допомогою лісовозів, оскільки його плоди легко прилипають до

транспорту. Але вздовж доріг особин *E. hieracifolia* наразі не виявлено, за винятком локалітету в околицях с. Романів. Імовірно, важливою умовою для проростання насіння цього виду є порушена дернина, яка власне характерна для територій, де проводились рубки. *E. hieracifolia* характеризується широкою екологічною амплітудою, тому зустрічається у різних типах лісорослинних умов (B₂, C₂, C₃, C₄, D₂, D₃; соснові, букові, вільхові ліси). Вісім локалітетів знаходяться неподалік від меж земель, що передаються до Національного природного парку "Північне Поділля". Цілком ймовірно, що вид уже росте на території парку. Необхідні подальші детальні пошуки локалітетів *E. hieracifolia* у Львівській, Тернопільській, Хмельницькій, Волинській областях для з'ясування та уточнення меж ареалу виду.

- Баточенко В. М., Юречко Р. Ю. Інвазійні види рослин. *Літопис природи Національного природного парку "Північне Поділля"*. Броди : НПП "Північне поділля", 2018. Т. 6. С. 36–37, 338.
- Кузярін О. Т. Рідкісні антропофіти для території Львівської області. *Стан і біорізноманіття екосистем Шацького національного парку* : мат-ли наук. конф. (10–13 вересня 2009 р., смт Шацьк). Львів : СПОЛОМ, 2009. С. 57–59.
- Орлов О. О., Якушенко Д. М. Поширення та еколого-ценотичні особливості *Erechtites hieracifolia* (L.) Raf. ex DC. (*Asteraceae*) в Україні. *Укр. ботан. журнал*. 2011. № 6. С. 795–804.
- Погребняк П. С. Основы лесной типологии. 2-е изд., испр. и доп. Киев : АН УССР, 1955. 452 с.
- Про затвердження Переліку інвазійних видів рослин Закарпатської області. URL: http://www.nas.gov.ua/text/pdfNews/Transcarpathia_invasive_plants_official_list_2017.pdf (дата звернення: 28.02.2019).
- Протопопова В. В. та ін. Фітоінвазії у флорі Українських Карпат і на прилеглих територіях. *Кліматогенні зміни рослинного світу Українських Карпат* / за ред. Я. П. Дідуха, І. І. Чорнея, В. В. Буджака та ін. Чернівці : Друк Арт, 2016. С. 79–119.
- Тарасевич О. В., Орлов О. О. Трав'яні адвентивні види рослин – загроза для лісовідновлення та лісових екосистем у Житомирському Поліссі. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. Вип. 23.16. С. 81–92.
- Токарюк А. І., Чорней І. І., Буджак В. В. *Erechtites hieracifolia* (L.) Raf. ex DC. (*Asteraceae*) в Україні у лучних комплексах Покуття. *Біологічні системи*. 2017. Т. 9, вип. 1. С. 144–146.
- Celka Z., Szkudlarz P., Shevera M. V., Milicka N. Morphological Variation of *Erechtites hieracifolia* (L.) Raf. ex DC. (*Asteraceae*) Achenes in the Zone of the Species' Geographic Range Expansion, Based on the Localities from East-Central Europe. *Baltic Forestry*. 2017. Vol. 23 (2). P. 356–363.
- Csiszar Á. A kisvirágú nebáncsvirág (*Impatiens parviflora* DC.) és a keresztlapu (*Erechtites hieracifolia* Raf. ex DC.) terjedési stratégiáinak vizsgálata. Doctor (Ph. D.) értekezés. Sopron, 2004. 137 p.

Рекомендує до друку
В.В. Шаповал